

Дублетнасць, сінанімічнасць і варыянтнасць беларускай граматычнай тэрміналогіі (1917 – 1926 гады XX стагоддзя)

В.В. Радзюк

Установа адукацыі “Віцебскі дзяржаўны ўніверсітэт імя П.М. Машэрава”

Акрэсліваюцца падыходы вучоных да варыянтнасці як фактара развіцця моўнай сістэмы. Аналізуецца дублетнасць, сінанімічнасць і варыянтнасць (фанетычная, арфаграфічная, словаўтваральная, марфалагічная і сінтаксічная) граматычных тэрмінаадзінак у працах беларускіх мовазнаўцаў 1917 – 1926 гадоў XX стагоддзя. Разглядаюцца асаблівасці варыянтных адносін граматычных найменняў у 1917 – 1919 (пераважная сінанімічнасць тэрмінаадзінак) і 1920 – 1926 гадах (дублетнасць і словаўтваральная варыянтнасць, ужыванне інтэрнацыянальных намінацый ў якасці варыянтных). Вызначаюцца мадэлі паводле колькасці кампанентаў у полінайменных радах граматычных тэрмінаў, выяўляюцца прычыны павелічэння колькасці кампанентаў у межах полінайменнага рада і зніжэння агульнай варыянтнасці ў граматычнай тэрміналогіі 20-ых гадоў. Робіцца вывад пра варыянтнасць на пачатковым этапе фарміравання граматычнай тэрміналогіі новай беларускай літаратурнай мовы як тэндэнцыю натуральнага развіцця мовазнаўчай тэрмінасістэмы.

Ключавыя словы: беларуская літаратурная мова, граматычная тэрміналогія, мовазнаўчая тэрміналогія.

Doubleness, synonymity and variantness of Belarusian grammar terminology (1917 – 1926 of the XX century)

V.V. Radyuk

The educational establishment “Vitebsk State University named after P.M. Masherov”

Scientific approaches to variantness as a factor of the development of the language system is described. The paper deals with the analysis of doubleness, synonymity and variantness (phonetic, spelling word building, morphological and syntactic ones) of grammar term units in the papers Belarusian linguists in 1917-1926 of the 20th century. Peculiarities of variant relations of grammar names in 1917-1919 are considered (mainly synonymity of term units) and in 1920-1926 (doubleness and word building variantness, usage of international nominations as variant ones). Models of the amount of components in polynome rows of grammar terms are singled out, reasons of the increase of the amount of components within polynome row as well as the decrease of general variantness in the grammar terminology of the 20-ies. The research is carried out on the basis of the works of well-known Belarussian linguists - B. Tarashkevich, B. Pachobka, A. Lutskevich, J. Stankevich and R. Abiht.

Key words: Belarusian literary language, grammar terminology, linguistic terminology

Як вядома, варыянтнасць з’яўляецца ўстойлівым паказчыкам развіцця моўнай сістэмы: «Менавіта змяненне і развіццё мовы вядзе да ўзнікнення варыянтаў на ўсіх яе ўзроўнях» [1]. У лінгвістычнай літаратуры няма адзінага меркавання наконт размежавання варыянтнасці і сінаніміі як з’яў фармальных і семантычных мадыфікацый слова на розных узроўнях мовы – фанетычным, марфалагічным, словаўтваральным і лексічным. Часцей паняцце варыянтнасці ўключаецца ў сінанімічныя адносіны, якія ахопліваюць усе аспекты слова як адзінкі мовы (Ю.Д. Апрэсян, А.Я. Баханькоў, Е.А. Іваннікава). Часам варыянтнасць разумеюць вельмі шырока - як трансфармацыю

слова, у якую ўваходзіць і з’ява сінаніміі (Ю. В. Слажэнкіна). І.Р. Шкраба разумее варыянтнасць як «лексіка-граматычны феномен мовы, які праяўляецца ў гістарычна рухомым суіснаванні відазмяненняў формы аднаго і таго ж слова» [2]. Зразумела, што вывучэнне варыянтнасці ў лексіцы ставіць адпаведную праблему і ў тэрміналогіі, паколькі тэрмінаадзінкі, як і агульнаўжывальныя словы, уступаюць у сістэмныя адносіны і рэалізуюцца ў варыянтах. У мовазнаўчай літаратуры няма адзінага пункту погляду на сінанімію і варыянтнасць у тэрміналогіі. Даследчыкі вызначаюць:

- адносную і абсалютную сінанімію (С.І. Коршунаў, Д.С. Лотэ, Э.А. Натансон);
- тэрміналагічную дублетнасць, якая ўключае тры віды: тэрміны-дублеты іншамоўнага паходжання, тэрміны – сінтаксічныя сінонімы і дэфініцыйную сінанімію (Б.Н. Галавін, Р.Ю. Кобрын);
- сярод сінанімічных тэрмінаў - тэрміналагічныя дублеты (трыплеты) і варыянты (В.С. Ахманова і Т. Л. Кандэлакі);
- ідэаграфічныя і дублетныя тэрміны (В.П. Красней);
- тэрміны-сінонімы, тэрміны-дублеты і варыянты тэрмінаў (Л.М. Мінакова, С.М. Аніськова і А.А. Станкевіч);
- сінанімію і лексічную варыянтнасць тэрмінаў, або дублетнасць (Л.А. Антанюк);
- ідэаграфічныя і абсалютныя сінонімы, а таксама словаўтваральныя і фанематычныя варыянты (І.Р. Шкраба).

Такім чынам, можна сцвярджаць, што тэрміназнаўства яшчэ не выпрацавала агульных поглядаў на тэрмінаадзінкі, суадносныя з адным і тым жа паняццем.

Мэта дадзенай працы – размежаванне дублетнасці, сінанімічнасці і варыянтнасці граматычных тэрмінаадзінак у працах беларускіх мовазнаўцаў 1917 – 1926 гадоў ХХ стагоддзя.

Матэрыял і метады. Дзеля дасягнення пастаўленай мэты з дапамогай апісальнага, параўнальна-гістарычнага і статыстычнага метадаў прааналізаваны першыя беларускія граматыкі, слоўнікі, вучэбныя выданні і публікацыі ў друку на мовазнаўчыя тэмы з 1917 па 1926 год. Пачатковы вопыт нармавання марфалогіі і сінтаксісу беларускай мовы паслякастрычніцкага часу, першыя спробы уніфікацыі беларускай граматычнай тэрміналогіі ў час Акадэмічнай канферэнцыі па рэформе беларускага правапісу і азбукі 1926 года абумовілі выбар прац беларускіх мовазнаўцаў указаных гадоў.

Вынікі і іх абмеркаванне. Абапіраючыся на манаграфію І.Р. Шкрабы аб варыянтнасці ў беларускай мове, працы Л.А. Антанюк, Б.М. Галавіна і Р.Ю. Кобрына, В.П. Красней, мы разумеем пад **варыянтнасцю** тыпалагічную з’яву, якая ахоплівае ўсе ўзроўні мовы і адлюстроўвае натуральныя зрухі ў сістэме мовы, падпарадкавана тэндэнцыям яе развіцця. З улікам гэтага мы прытрымліваемся класіфікацыі, згодна з якой у граматычнай тэрміналогіі вылучаюцца вырыянтныя, дублетныя і сінанімічныя тэрмінаадзінкі.

Да **тэрмінаў-дублетаў** адносім тэрміналагічныя найменні або іх кампаненты з розным моўным афармленнем і аднолькавай семантыкай, якія не маюць стылістычных і сэнсавых адрозненняў.

Пад **тэрміналагічнай варыянтнасцю**, услед за В.П. Краснеем, разумеем «разнавіднасці тэрміна, якія адрозніваюцца паміж сабой фанетычнымі і словаўтваральнымі элементамі ці сродкамі выражэння граматычных значэнняў, але не маюць ніякіх семантычных адценняў і поўнасцю супадаюць у сваім значэнні» [3]. З улікам гэтага вылучаем наступныя **тэрміналагічныя варыянты**:

а) **фанетычныя варыянты** – тэрмінаадзінкі, якія адрозніваюцца ў плане гукавой тоеснасці: знікненне фанемы або групы фанем у слове, развіццё прыстаўных гукаў, чаргаванне галосных і зычных гукаў, асіміляцыя, дысіміляцыя і рэдукцыя гукаў, сцяжэнне галосных фанем і спантанныя змены гукаў, якія не абумоўлены пазіцыйна і не ўплываюць на семантычныя адрозненні;

б) **арфаграфічныя варыянты** – тэрміналагічныя намінацыі, якія адрозніваюцца графічнымі асаблівасцямі, па большай частцы ў выніку рознай транслітарацыі тэрмінаадзінак з прац надрукаваных лацінкай або па прычыне неўнармаванасці беларускага правапісу;

в) **словаўтваральныя варыянты**, якія ўключаюць у сябе тоесныя тэрміналагічныя найменні з афіксальнымі адрозненнямі;

г) **марфалагічныя варыянты**, да якіх адносім тэрмінаадзінкі, якія вар’іруюцца ў межах катэгорыі роду і зваротнасці дзеясловаў;

в) **сінтаксічныя варыянты** тэрміналагічных найменняў, якія суадносяцца паводле будовы і супадаюць па значэнні. З улікам гэтага вылучаюцца тры групы сінтаксічных варыянтаў тэрмінаадзінак:

- варыянтная адпаведнасць “слова – словазлучэнне”;
- варыянтная адпаведнасць “словазлучэнне – словазлучэнне”;
- варыянтная адпаведнасць “поўная форма тэрміна – кароткая форма тэрміна”, якая ўключае ўтварэнне кароткай формы шляхам лексічных і словаўтваральных скарачэнняў.

У групу **тэрмінаў-сінонімаў** уключаем найменні, якія адрозніваюцца адценнямі значэння і аб’ёмам семантыкі.

Асаблівасцю развіцця беларускай граматычнай тэрміналагічнай лексікі 1917 – 1926 гадоў з’яўляюцца дублетнасць, варыянтнасць і сінанімічнасць тэрмінаадзінак, абумоўленыя інтэнсіўным функцыянальным развіццём беларускай мовы паслякастрычніцкага часу, натуральным працэсам яе стылістычнай дэферэнцыяцыі. Так, ужо на пачатку фарміравання граматычнай тэрмінасістэмы тэрмінанайменні ўтваралі полінайменныя рады, г. зн. адлюстроўвалі граматычную адзінку ці яе кампаненты ў выглядзе некалькіх (дзвюх або больш) мадыфікацый, якія па-рознаму дыферэнцыравалі суадносіны тэрмінамінацый з адпаведным лінгвістычным паняццем:

1. Тэрміналагічныя дублеты: *словачын – дзеяслоў, морфолёгія – формаслоўніца, кіраваньне – таварышаваньне, будучы прасты час – простая форма будучага часу, дзеяслоўнае прыслоўе – сказная форма чынніка, дзейны стан – актыўны стан, залежны стан – пасьўны стан, скланеньне мужчынскага роду – мужчынскае скланеньне, будучы час – наступны час, іменная-дзеяслоўныя сказы – двухчленныя сказы і інш.*
2. Варыянтныя тэрміналагічныя найменні:
 - а) фанетычныя: *ступені прыраўнаваньня – ступні прыраўнаваньня, клікальны прыпадак – клічны склон, абвестны лад – абвяшчальны лад, дзеяслоў у асабовай форме – дзеяслоў у асабовай форме, акалічнасьць мейсца – акалічнасьць месца, прыметнік – прыкметнік, многасцьвяная – многасцьвяная лічба;*
 - б) арфаграфічныя: *цяперашні час – цяперашні час, мужчынскі род – мушчынскі род, лічбовыя лічэбнікі – лічбовыя лічэбнікі, займак – займак, прыменьні – прыйменьні, морфалёгія – морфолёгія, іменьне прыметнае – іменьне прыметнае, абвестны лад – абвесны лад, безпрысудны сказ – беспрысудны сказ, лічэбнік – лічэбнік, іменьнікі – іменьнікі;*
 - в) словаўтваральныя: *асабісты іменьнік – асабовы іменьнік, часьці мовы – часьціны мовы, злучнік – злуч, чыннік – чыннасьць, іменьне – іменьнік – імя, найменьнік – найменьне, клікальны прыпадак – клічны прыпадак, прыметы якасьці – прыметнікі якасьці, сказьнік – выказьнік – казьнік, дзеяслоўны прыметнік – дзеяслоўная прымета – дзеяпрыметнік – дзеяпрымета;*
 - г) марфалагічныя: *дзеяслоў – дзеяслова, спрагаць – спрагацца, жілаць – жілацца, дапасаваньне – дапасаваньне;*
 - д) сінтаксічныя:
 - “слова – словазлучэнне”: *варунковыя словы – варункі, незначальная форма – інфінітыў, імя назоўнае – назоўнік, навука аб сказе – сынтас, імя – прадметнае іменьне, род – род іменьніка, спосаб злучаньня – злучаньне, адмена чыннікаў – адмена;*
 - “словазлучэнне – словазлучэнне”: *два злучані чыннікаў – два спражэньні дзеясловаў, зваротнае дзеянне – зваротная чыннасьць, дзеясловы будучага часу – дзельнікі будучага часу, мінуўшы час – прайшлы час, прыметная форма чынніка – дзеяслоўны прыметнік;*
 - “поўная форма тэрміна – кароткая форма тэрміна”: *акалічнасьць спосабу дзеяння – акалічнасьць спосабу, граматычнае дапасаваньне – дапасаваньне, давальны склон – прыналежнасьці – давальны прыналежнасьці, граматычнае злучэнне слоў – словазлучэнне, адмоўнае прыслоўе – адмоўнасьць, дапаможнае слова – дапаможнік.*
3. Сінанімічныя тэрмінаадзінкі: *кліч «выражае ўчуцьцё або паказвае розныя зыкі, да якіх чалавек сваім голасам хоча прыпадобніцца» [4] – галосьнік – «нязьменная часьць мовы, выражаючая розныя раптоўныя ўзгалосы, або з прычыны парушэння душы, або дзеля пасьледаваньня якіхколічы гукаў» [5]; казьнік «паказуе, што ў казаньні кажацца, або што дзейнік дзеіць ці што з ім дзеіцца» [6] – выказьнік – «асабовая форма дзеяслова, адна ці ў злучэньні з іншаю часьцінаю мовы» [7]; чужаслоўе – «мова, каторую аўтар ці тая асоба, што гаворыць, перадае ад імя другой асобы так, як тая асоба сама гаварыла» [8] – простая мова – «тая мова, што перадае толькі змест чужой мовы» [8]; члены сказу – «словы, з якіх складаецца сказ» [9].*

Як сведчыць граматычны матэрыял, большасць тэрмінанайменняў на пачатку аналізуемага перыяду (1917 – 1919 гады) уступаюць у сінанімічныя адносіны, г. зн., адлюстроўваюць розныя кваліфікацыйныя прыметы паняцця, адрозніваюцца аб’ёмам семантыкі. На нашу думку, такая

асаблівасць развіцця граматычнай тэрміналогіі ў гэты час абумоўлена тым, што ў гэты час у беларускім мовазнаўстве з’явіліся першыя даследаванні марфалагічных і сінтаксічных фактаў новай беларускай літаратурнай мовы (“Беларуская граматыка для школ” Б. Тарашкевіча і “Граматыка беларускай мовы” Б. Пачобкі), у якіх асноўным фактарам фарміравання структурнага адзінства граматычнай тэрміналогіі выступае паняццевае вызначэнне тэрмінаадзінкі.

Асаблівасць варыянтных ужыванняў 1920 - 1926 гадоў – дублетнасць і словаўтваральная варыянтнасць. У гэты час у якасці варыянтных пачынаюць выкарыстоўвацца інтэрнацыянальныя найменні або іх кампаненты, напрыклад: *выказальнасць* – **прэдыкатыўнасць**, *морфалёгічныя назіранні* – *морфалёгічны **аналіз***, *незначальна-асабовы сказ* – *незначальна-суб’ектыўны сказ*, *асабовы дзеяслоў* – *дзеяслоў у асабовай **форме*** – *флексыўная форма дзеяслова*, *морфалёгія* – *морфалёгія* – *формаслоўніца*, *морфалёгічныя асаблівасці* – *морфалёгічныя **факты***, *выказьнік* – *прэдыкат*, *безасабовы сказ* – *бессуб’ектыўны сказ*, *незначальны лад дзеяслова* – *інфінітыўная форма* – *інфінітыў* і інш. Тэрміналагічны разнабой наглядаецца ў лінгвістычных працах 1920 – 1926 гадоў у выніку розных класіфікацый іменных часцін мовы, што абумовіла існаванне шматлікіх паралельных тэрмінаў з адпаведнымі сістэмнымі сувязямі (гл. табліцу 1).

Табліца 1. Рэпрэзентацыя іменных часцін мовы ў сучаснай граматычнай граматычнай тэрмінасістэме і тэрміналогіі 1920 – 1926 гадоў.

сучасны тэрмін	тэрмінанайменне 1920 – 1926 гадоў
назоўнік	<i>іменьне, іменьне назоўнае імя назоўнае, імя, іменьнік, прадмет, назоўнік, назоўнік іменны</i>
прыметнік	<i>прыметны, прыкмета, імя прыметнае, імя прыкметнае, назоўнік прыметны, прыметнік назоўны, прыметнік, прымета, прыметнік іменны, іменьне прыметнае</i>
лічэбнік	<i>імя лічэбнае, лічэбнік, іменьне лічэбнае, назоўнік лічэбны</i>
займеннік	<i>займак, займе, займя, займеньне, займеньнік, назоўнік займенны</i>

Такім чынам, пашырэнне дублетных тэрмінаадзінак і іх словаўтваральных варыянтаў граматычных намінацый падпарадкаваны агульнай тэндэнцыі станаўлення тэрміналагічнай сістэмы і выступаюць як сутнасць працэсу тэрмінаўтварэння ўвогуле.

Тэрміналагічныя дублеты, варыятыўныя і сінанімічныя граматычныя тэрмінаадзінак неаднародныя паводле колькасці кампанентаў. Сярод марфалагічных і сінтаксічных тэрмінаадзінак 1917 – 1926 гадоў вылучаюцца наступныя мадэлі паводле колькасці кампанентаў у адным радзе мадыфікацый граматычнай тэрмінаадзінак:

а) двухкампанентныя полінайменныя рады: *першае злучанне чыннікаў* – *першае спражэнне дзеясловаў*, *дзеяслоўнае прыслоўе* – *казаная форма чынніка*, *даданыя сказы даданых* – *падзалежныя сказы*, *уяўная асоба* – *незначальная асоба*, *злучальныя словы* – *злучнікавыя словы* і інш.;

б) трохкампанентныя полінайменныя рады: *дзеяслоўная прымета* – *прыметная форма чынніка* – *прыметная форма*, *асабовае займеньне* – *асабовы займак* – *асабісты займак*, *рады мовы* - *часыціны мовы* – *часыці мовы*, *акалічнасць* – *варункі* – *варунковыя словы*, *глаўны сказ* – *асноўны сказ* – *незалежны сказ*, *матэрыяльны іменьнік* – *відзімы іменьнік* – *прадметнае іменьне*, *злучані чыннікаў* – *спражэньні дзеясловаў* – *кон’югацыі чыннікаў* і інш.;

в) чатырохкампанентныя полінайменныя рады: *залежны прыпадак* – *родны склон* – *другі склон* – *частковы падзеж*, *многасцьвяная лічба* – *мносьцьвяная лічба* – *множнае чысло* – *множная лічба*, *дзіцячы род* – *ніпэўны род* – *ніякі род* – *сярэдні род*, *глагол* – *дзельнік* – *чыннік* – *дзеяслоў*, *прыкметнік* – *прылагацельнае* – *прымета* – *прыметнік*, *займеньне* – *займак* – *займя* – *заміжіменьнік*, *прадлог* – *прыймак* – *прыменьне* – *прыйма* і інш.;

г) пяцікампанентныя полінайменныя рады: *лічны лічэбнік* – *лічнае чысло* – *назоўнік лічны* – *назоўнік лічэбны* – *лічны* – *лічнае іменьне лічэбнае*, *парадкавы лічэбнік* – *парадкавае чысло* – *прыметнік лічэбны* – *назоўнік лічэбны* – *прыметны* – *парадкавае іменьне лічэбнае*, *даданыя складны казаньня* – *даданыя словы* – *даданыя часыціны сказу*, *другародныя члены сказу* – *паясьняльныя словы*, *прадлог* – *прыменьне* – *прыменьнік* – *прыйма* – *прыназоўнік* і інш.;

д) шасцікампанентныя полінайменныя рады: *сынтакс – сынтаксіс – складаньне – вучэньне аб членах сказу – тэорыі сказаў – навука аб сказе, іменьнік разумовы – абстрактнае іменьне – паняцьце непрадметнае – паняцьце разумовае – прадмет вобразны – прадмет разумовы;*

е) сямікампанентныя полінайменныя рады: *кароткі прыметнік – прыкметнік з кароткай формай – прыметнік з сыягнутаю формай – прыметнік няпоўны – прыметнік са скарачаным канчаткам – скарачаная форма прыметніка – сыягнутая форма прыметніка, заімак – займеньне – займе – займя – займеньнік – займенныя прыметнікі – назоўнік займенны, спосаб залежнага злучэньня – залежнае злучэньне – спосаб падпарадкаваньня – падпарадкаваньне – залежнасьць – злучальная залежнасьць – падлегласьць і інш.;*

ё) васьмікампанентныя полінайменныя рады: *зваротны стан дзеяслова – сярэдні стан дзеяслова – залежнае значэньне дзеяслова – дзеянне несапраўднага дзеяньня – зваротная форма дзеяслова – форма дзеяслова з часткамі –ся, -сь – зваротнае дзеянне – супольнае дзеянне;*

ж) дзесяцікампанентныя полінайменныя рады: *імя прыметнае – імя прыкметнае – іменьне прыметнае – назоўнік прыметны – прыметнік назоўны – прыметнік іменны – прымета – прыкмета – прыметнік – прыметны.*

У параўнанні з варыянтнымі радамі тэрмінаадзінак на пачатку аналізуемага перыяду (1917 – 1919), у 1920 – 1926 гадах назіраюцца іншыя колькасныя характарыстыкі полінайменных радоў. Нягледзячы на тое, што даследчыкі выкарыстоўвалі намінацыі ранейшых гадоў і стваралі новыя, паглыбляючы граматычныя паняцці, распрацоўваючы аспекты марфалогіі і сінтаксісу, якія не закраналіся раней, агульная варыянтнасць граматычных тэрмінаадзінак у 1920 – 1926 гадах панізілася на 10%, панізілася колькасць двух- і пяцікампанентных полінайменных радоў, з'явіліся шасці-, васьмі- і дзесяцікампанентныя полінайменныя рады (гл. табліцу 2).

Табліца 2. Полінайменныя варыянтныя рады граматычных тэрмінаадзінак 1917 – 1926 гадоў

колькасць кампанентаў у полінайменным радзе	колькасць тэрмінаадзінак у полінайменным радзе (1917 – 1919 гады)	колькасць тэрмінаадзінак у полінайменным радзе (1920 – 1926 гады)
двухкампанентны полінайменны рад	22,6%	8,5%
трохкампанентны полінайменны рад	3,7%	6,5%
чатырохкампанентны полінайменны рад	2,5%	2,3%
пяцікампанентны полінайменны рад	0,3%	1,2%
шасцікампанентны полінайменны рад	-	0,3%
сямікампанентны полінайменны рад	0,3%	0,4%
васьмікампанентны полінайменны рад	-	0,1%
дзесяцікампанентны полінайменны рад	-	0,1%
колькасць варыянтных тэрмінаадзінак	30%	20%

На нашу думку, павелічэнне колькасці кампанентаў у межах полінайменнага рада тэрмінаадзінак у 20-ых гадах цесна звязана з інтэнсіўнымі працэсамі фарміравання граматычнай тэрміналогіі, пошукамі агульнапрынятага моўнага афармлення марфалагічных і сінтаксічных паняццяў. Зніжэнне агульнай варыянтнасці граматычнай тэрміналогіі 1920 – 1926 сведчыць аб пачатковых праявах працэсу нармалізацыі тэрміналагічнай лексікі.

Заклучэнне. Такім чынам, пачатковы этап развіцця беларускай граматычнай тэрміналогіі характарызуецца разгалінаванай фанетычнай, арфаграфічнай, сінтаксічнай, марфалагічнай і

словаўтваральнай варыянтнасцю, дублетнасцю і сінанімічнасцю тэрмінаадзінак, неаднароднасцю полнайменных радоў паводле колькасці кампанентаў. Такая варыянтнасць і шматкампанентнасць полнайменных радоў граматычных тэрмінаадзінак на пачатковым этапе фарміравання граматычнай тэрміналогіі новай беларускай літаратурнай мовы абумоўлены агульнай тэндэнцыяй натуральнага развіцця мовазнаўчай тэрмінасістэмы і з’явілася перадумовай распрацоўкі аспектаў яе спарадкавання.

ЛІТАРАТУРА

1. **Гречко, В.А.** Теория языкознания: учеб. пособие / В.А. Гречко. – М.: Высшая школа, 2003. – 375 с.
2. **Шкраба І.Р.** Варыянтнасць у сучаснай беларускай мове (Структурна-граматычны і функцыянальна-дынамічны аспекты) / І.Р. Шкраба. – Мінск: ТАА: “Асар”, 2004. – 240 с.
3. **Красней, В.П.** Некаторыя асаблівасці беларускай навуковай тэрміналогіі Нашаніўскага перыяду і 20-ых гадоў / В.П. Красней // Веснік БДУ. Серыя 4. Філалогія. Журналістыка. Педагогіка. – 1994. – № 2. – С. 30 – 35.
4. **Тарашкевіч, Б.** Беларуская граматыка для школ / Б. Тарашкевіч. - Вільня: Друкарня М. Кухты, 1918. – 62 с.
5. **Расобка, В.** Граматыка bielaruskaj mowy / В. Расобка. - Wlclnia: Drukarnia "Homan", 1918. - 24 s.
6. **Станкевіч, Я.** Беларуская правапісь: 3 практыкаваннямі. Кніжка 1 / Я. Станкевіч. – Вільня: Друкарня “Віленскага выдавецтва” Б. Клецкіна, 1921. – 32 с.
7. **Лёсік, Я.** Сынтакс беларускае мовы. / Я. Лёсік. – Менск: ДВБ, 1924. – 268 с.
8. **Лёсік, Я.** Школьная граматыка беларускае мовы / Я. Лёсік. – 4-е выданьне, нанова напісанае. – Менск: Белдзяржвыдавецтва, 1926. – 184с.
9. **Лёсік, Я.** Сынтакс беларускае мовы / Я. Лёсік. – 2-е выд., пераробленае. – Менск: ДВБ, 1926. – 272 с.

Радзюк Вольга Валер’еўна – аспірант кафедры беларускага мовазнаўства ВДУ імя П.М. Машэрава
210026 г. Віцебск, вуліца Праўды, дом 58, корпус 3, кватэра 51
тэл. хатні 48-09-98, мабільны МТС 511-76-63
E-mail olga-radzyk@rambler.ru